

Mórinfheistíocht sa tír

Ceist 1

Beidh tú ag féachaint ar thuairisc ar ball faoi mhórinfheistíocht a dhéanfaidh an rialtas sa tír. Aistrigh na focail seo thíos go Béarla sula bhféachfaidh tú ar an mír.

1. Plean Forbartha Náisiúnta
2. clár caiteachais
3. tograí caipitil
4. Na Glasaigh
5. ar bís le
6. dornán
7. léirsitheoirí
8. géarchéim aeráide
9. scata
10. solúbthacht
11. coincheap
12. cuimsitheach

Ceist 2

Féach ar an tuairisc arís agus déan iarracht gach a raibh inti a insint don duine in aice leat. Ansin éist tusa leis an gcur síos a dhéanfaidh an duine sin ar an mír.

Scríobhaigí achoimre ghearr ar an mír anois.

Ceist 3

Féach ar an mír arís agus freagair na ceisteanna seo:

1. Cá mhéad euro a infheistear sna nithe seo a leanas:
 - córas iompair poiblí; córas iompair; tograí caipitil; córais uisce agus bóithre.
2. Cén fáth ar luadh na Glasaigh sa mhír?
3. Cad a bhí le rá ag an Taoiseach, Micheál Martin?

Ceist 4 'Mar a luaigh Eamon níos luaithe ...'

A. Cén ghné den ghramadach atá i gceist leis na focail *níos luaithe* thuas?

B. Athraigh na haidiachtaí seo a leanas, i ndiaidh **níos**:

- mór	níos _____
- speisialta	níos _____
- amhrasach	níos _____
- difriúil	níos _____
- beag	níos _____
- tábhachtach	níos _____
- dubh	níos _____
- bán	níos _____
- dona	níos _____

C. Cathain a úsáidtear **is** in áit **níos**?

D. Cén t-athrú a thagann ar an aidiacht tar éis **is**?

Ceist 5 'Bhailigh na hairí...'

A. Bí ag obair leis an duine in aice leat. Scríobhaigí síos na rialacha ar fad a bhaineann leis an aimsir chaite (na briathra rialta) a chur in iúl.

B. Aimsígí gach sampla den aimsir chaite (na briathra rialta) a bhí sa mhír.

Ceist 6 Pléigh na ceisteanna seo leis an duine in aice leat.

1. Cad a cheapann tú faoin bplean seo?

2. Cén áit a bhfaighidh an rialtas an t-airgead le híoc as an bplean, dar leat?

3. An bhfuil tú sásta leis an rialtas atá againn faoi láthair? Cén fáth?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

Cuir na foghlaimeoirí ag obair i mbeirteanna chun an ghníomhaíocht seo a dhéanamh.

1. Plean Forbartha Náisiúnta - *National Development Plan*
2. clár caiteachais – *expenditure programme*
3. tograí caipitil – *capital proposal*
4. Na Glasaigh – *The Greens*
5. ar bís le – *eager to*
6. dornán – *handful*
7. léirsitheoirí – *demonstrators*
8. géarchéim aeráide – *climate crises*
9. scata – *array*
10. solúbthacht – *flexibility*
11. coincheap – *concept*
12. cuimsitheach – *comprehensive*

Ceist 2

Féach an script.

Ceist 3

Féach an script.

Ceist 4

A. Breischéim na haidiachta atá ann.

B.

mór	níos mó
speisialta	níos speisialta
amhrasach	níos amhrasaí
difriúil	níos difriúla
beag	níos lú
tábhachtach	níos tábhachtaí
dubh	níos duibhe
bán	níos báine
sásta	níos sásta

C. Is é **is** sárchéim na haidiachta, mar shampla: Tá sé níos fuaire sa Fhrainc ná san Iodáil, ach is í Éire an tír is fuaire.

D. Is ionann breischéim na haidiachta agus sárchéim na haidiachta ó thaobh foirme de.

Ceist 5

A. Rialacha a bhaineann leis an aimsir chaite a chur in iúl, briathra rialta:

- Úsáidtear an dara pearsa, uatha den mhodh ordaitheach – cuir, aimsigh.
- Séimhítear na briathra dar tús consan – **chuir**.
- Cuirtear **d'** roimh bhriathra dar tús guta nó **f** agus séimhítear an **f** – **d'**aimsigh, **d'**fhulaing.
- **Ar** an mhír cheisteach agus séimhítear briathra dar tús consan ina diaidh – ar chuir, ar aimsigh, ar fhulaing?
- **Níor** an mhír dhiúltach agus séimhítear briathra dar tús consan ina diaidh – níor chuir, níor aimsigh, níor fhulaing.
-

B. Samplaí a bhí sa mhír: léiríodar (léirigh siad), bhailigh agus luaigh

Ceist 6

Cuir gach beirt nó tríúr ag obair le chéile chun na ceisteanna a phlé.

Eimear Ní Chonaola

Bail ó Dhia oraibh agus bhur gcéad fáilte chuig Nuacht TG4. Tá a mbeannacht tugtha ag an rialtas don Phlean nua Forbartha Náisiúnta. Beidh béim ar thithíocht, ar bhóithre agus ar iarnróid a fhorbairt as seo go dtí 2030, faoin gclár caiteachais is mó riamh i stair an Stáit. Cruthófar na mílte post faoin bplean forbartha is uailmhianaí fós, a deir an Taoiseach, Micheál Martin.

€165 billiún atá leagtha amach do thograí caipitil faoin bPlean Forbartha Náisiúnta. Tá sé i gceist €35 billiún a chaitheamh ar chúrsaí iompair as seo go ceann naoi mbliana, de réir an phlean. Mar chuid de sin caithfear €12 bhilliún ar chóras iompair poiblí agus tá sé geallta ann go dtógfar MetroLink Bhaile Átha Cliath. Caithfear €6 bhilliún ar bhóithre, cé go ndeir an tAire Iompair, Eamon Ryan, nach féidir a bheith cinnte go dtógfar gach uile bhóthar atá luaite sa bplean. Tá €4.5 bhilliún curtha i leataobh freisin le feabhas a chur ar chórais uisce as seo go ceann ceithre bliana.

Sorcha Ní Riada

Bhí na Glasaigh amuigh ar a gcuid rothar go luath ar maidin, iad ar bís le béim a leagan ar an ionchur a bhí acusan sa Phlean Forbartha Náisiúnta a bhí le plé ag cruinniú rialtais speisialta i gCorcaigh inniu — cé gur léiríodar¹ amhras faoin bplean seo sula raibh sé foilsithe fiú, an tAire Eamon Ryan ag rá nach raibh fios cé acu an mbeifí ag dul ar aghaidh leis na bóithre ar fad nó nach mbeadh.

Bhailigh na hairí rialtais le chéile san Aula Maxima i gColáiste na hOllscoile, Corcaigh leis an bplean a phlé agus bhí dornán léirsitheoirí i láthair chomh maith. Bhí seoladh oifigiúil acu ag am lóin, ag preasócaid i bPáirc Uí Chaoimh.

An Taoiseach, Micheál Martin

Infheistíocht an-mhór atá i gceist i gcomhthéacs an phlean seo — bóithre, iarnróid, infheistíocht san oideachas, sláinte — agus gan amhras tá an ghéarchéim aeráide i gcroílár an phlean seo.

Sorcha Ní Riada

Tá scata tograí luaite sa phlean idir bhóithre, iarnróid, tithíocht, oideachas, cúrsaí aeráide, cúrsaí sláinte agus gach gné eile den saol chomh maith. Ach deir an rialtas go mbeidh solúbthacht ann le cur leis nó baint uaidh más gá.

An Taoiseach, Micheál Martin

Mar a luaigh Eamon níos luaithe, ó thaobh an *Western Rail Corridor*, is é atá i gceist b'fhéidir, ná an coincheap atá taobh thiar den togra sin a shoiléiriú, ionas go mbeimid in ann níos mó infheistíochta a chur isteach agus togra cuimsitheach a chur i bhfeidhm.

Sorcha Ní Riada

Sorcha Ní Riada, Nuacht TG4, i bPáirc Uí Chaoimh i gCorcaigh.

¹ *Léirigh siad* an leagan caighdeánach